

GIÁ BÁN

ĐƠN PHÁP	NGOẠI-QUỐC
Một năm 1.000	1.500
Sáu tháng 500	750
Ba tháng 250	375

Mua báo phải trả tiền trước.
Theo và mandat gửi cho M.
TRẦN-DÌNH-PHIÊN - ai đang
quảng cáo, việc riêng, tin thường
ngặt trước.

TIẾNG-DÂN

CHUYÊN MÔN CÁI M
HUYỀN-THỨC-KHÁNG
Quân
TRẦN-DÌNH-PHIÊN

La Voix du Peuple

La Voix du Peuple

MINH-TỬ

Trước lợi và sau
nghĩa, không
cướp không
nhảm.

LẠI CHUYỆN TRANH CẠNH CỦA NGƯỜI VIỆT - NAM TA

(Dành đứng cũng Thần mà chém nhau trí mạng)

Y-A chiến-tranh, Đức-Pháp xung-dội, Nhật-Trung và Nhật-Nga chống chọi nhau, đó là việc cạnh-tranh lớn trên thế-giới. Thử nữa nhà chế-tạo, nhà công-nghệ, nhà buôn-bán, nhà nông-sản, cũng đua bơi lẫn lộn nhau, động tranh cho hàng-hóa vật-sản của mình càng ngày càng phát-đạt làm ích cho mình và làm giàu cho nước. Sự cạnh-tranh ấy, phải cho là việc quan-trọng.

Đến người Việt-nam ta cũng cạnh-tranh, nhưng chỉ cạnh-tranh về phẩm-tước, ngôi-thứ cùng danh-vọng hào, nghĩa là cạnh-tranh vì câu chuyện «đầu danh hay lợi», cũng chỉ là ở trong cái phạm-vi mà người ta thường gọi là «đầu ruồi», nó nhỏ như đầu ruồi sao! Xin kể dưới đây một chuyện:

Một đây ở làng Lộc-chu, huyện Tiên-lãng tỉnh Kiến-an Bắc kỳ, làng có cùng tên. Nguyên làng ấy trước có mấy thầy chánh đứng cùng (tức chánh-bái). Năm nay có thầy đội linh khố-xanh về hưu, mà thầy chánh lại không đứng cùng, nên phần đông làng cử thầy đội đứng cùng. Kể sự giao tế với làng thì thầy đội vẫn có khao-vọng đủ lễ, theo dư-luận thì thầy đội đứng là đúng.

Nhưng làng có bác lý-trưởng hơi ương và có bụng móm, cố ý làm cho thầy đội kia mắc mớ chơi: Khi làng bày lễ vật xong xuôi, cử thầy đội đứng tế, bác lý không thổi ra tiếng gì; đến lúc thầy đội đã mặc áo tế hẳn hoi, bác lý đứng ra hạch: Theo lệ làng ai đứng tế lần đầu phải chịu bái vá... mà thầy đội còn thiếu, nên không được đứng.

Thầy đội không đứng, tức bác lý đứng. Đứng trước cái nhục mà tự con mắt người mình cho là cái nhục «tây đình» ấy, thầy đội tức giận, sẵn dao làm thịt phang cho bác lý mấy lát vỡ đầu chết. Thế là vì sự đứng tế thần mà gây ra án mạng! Cái sự này ra cái ung! Bác lý chết / thầy đội vào nhà tù!

Vụ này phân xử kết-cục thế nào, đã có nhà pháp-luật, ký-giả chỉ nói về tâm-lý và tập-quán của người Nam ta là nguyên-do gây ra cái án tội lỗi ấy, trông cho độc-giả lưu-ý, nên chuyện trên làm gương.

Thầy đội kia vì sao lại muốn đứng tế? vì trong nhà và con mắt của thầy đội dưới trời này, không có cái gì là vinh hiển hơn sự đứng chính tế làng, nên có lòng dóm ngó đã lâu.

Nay theo chức tước thì mình đứng vào địa-vị ấy mà lại được làng cử nữa, trong lòng đã mừng thầm, mừng cái đầu hy-vọng độc-nhất lâu nay, đã đạt đến mục-dịch. Nào có biết có cái anh khác ngấm ngấm chực xỏ dỏ mình mà mình rước lấy mỗi nhục, lại kéo mình đến cái hầm tội tù!

Còn bác lý kia, cũng cái tâm lý «đầu heo làng là vinh» như thầy đội nọ, thầy đội có cái lòng «tợn», mà làng lại cử lên, không đếm xỉa gì đến mình. «Lý-trưởng là nhứt hương chi trưởng» và «tê-trưởng hồi hương bái huyện quan», thầy đội có chức tước là chức tước khi đi linh, nay về hưu phải theo lệ làng. Bác ta không nói thầy đội đứng tế là không phải, chỉ hạch «thiếu lễ làng», làm cho thầy đội không được đứng cho nhục. Đã cho không được đứng tế là nhục, tất-nhiên lấy sự đứng tế là vinh, nên bác ta tự bạo lãnh lấy cái vinh ấy. Nào có biết, không phải là vinh mà chính cái nơi rước lấy cái chết!

Vậy có thể nói tắt lại: bác lý này bị giết và thầy đội kia bị tội sát-nhơn, đều là do cái tâm-lý và tập-quán «tranh ngôi tước vị» trong cái xã hội này tre mà gây nên, chứ chẳng có gì khác.

Ở trong xứ nước hèn dân dôi, tầm đều sa sù, so với các xứ và công cuộc của người trên thế-giới, thực trong bộ Tự-vị người Nam ta không còn có chữ «vinh»; song theo tập-quán và tâm-lý nói trên thì có những cái mà phần đông còn nhận làm vinh. thường thường là cái ở «danh-nhau», mà làm khi cũng là cái mỗi «mức thù mua oán» gây ra chuyện «leo cao té đau». Ai có lương-âm cùng con mắt trông xa một tí, đâu không làm được việc cạnh-tranh to lớn như người thế giới, cũng nên trông cái gương bác lý thầy đội, trên mà rờ lại sau ót mình. Ngu-Sơn

BỨC THƠ VIÊN DÂN BIỂU TRUNG KỲ GỬI LÊN QUAN KHÂM-SỨ

Về cái tin xứ An-âm cũng như các xứ thuộc địa khác, được người dân Pháp, ban thường-trực viên Dân-biểu Trung-kỳ gửi một bức thơ lên quan Khâm-sứ do quan thường-Bộ Lại e uyển đạt, đại ý cũng như bức thơ ông dân biểu Hà-Đông mà bản báo đã đăng số trước. Có cả 3 người ký tên:

Phạm văn Quảng, Nguyễn đơn Quế, Lê thanh Cảnh.

CHUYỆN ĐỜI

Sự đảo ngược không phải khi nào cũng đúng được

Trong khoa kỹ-học (géométrie) người ta thường hay dùng câu đảo ngược để liên hệ chứng minh các sự thật một cách dễ dàng. Ví dụ như họ đã bày giải rằng: «con đường ngắn nhất từ một chỗ này đến chỗ khác là một đường thẳng» (la ligne droite), thì gặp khi khác họ có thể đảo lại rằng: «con đường thẳng là con đường ngắn nhất từ một chỗ này đến một chỗ khác». Ví dụ nữa: «Đai số càng đồng với một số thì ba, lúc là càng đồng với nhau»; thì có thể đảo ngược lại rằng: «Đai số đồng nhau, lúc càng đồng với một số thì ba». Đó là những trường hợp đảo ngược mà vẫn đúng với sự thật, không cần phải bày giải cho nhiều lời mà ai cũng có thể trông thấy.

Tuy nhiên trong kỹ-học họ còn nơi rằng không phải khi nào những sự đảo ngược cũng là đúng với sự thật. Mà vẫn có như vậy. Ví dụ đại diện: «cái góc vuông (angle droit) đều đồng nhau» (les angles droits sont égaux) thì là đúng với sự thật là vì mỗi góc vuông đều có được 90 độ. (Mỗi góc vuông tức là cái góc làm ra bởi một sợi giây chỉ (1 là plumb) với một nước (thang bồng); trong khi đó các góc vuông người ta lấy độ (degré) tức là một phần chín chục của góc vuông, làm đơn vị). Thế mà nếu ta đảo trở lại mà nói: «Cái góc đồng nhau đều là góc vuông» (Tous les angles égaux sont droits) thì không còn đúng với sự thật nữa. Vì một góc 30 độ, là đồng với góc 30 độ, một góc 60 độ thì đồng với góc 60 độ v.v., mà nó có phải là góc vuông đâu!

Đó, ở trong khoa kỹ-học không phải khi nào những sự đảo ngược cũng là đúng với sự thật đâu. Mà ngoài khoa kỹ-hà

Vàng Sám-sơn về Nam triều

Số vàng tìm được ở biển Sám-sơn tỉnh Thanh hóa năm 1934 mà lấy ra làm đồ vật cho lễ cưới vàng, chắc ai cũng còn nhớ.

Vua rồi đức-Báo đời đã có dự nói về vàng ấy, dự này đã được qua Tòa quyền chuẩn y.

Theo dự, số vàng ở biển Sám-sơn, vì xét ra đầu tiên của vật tìm được thì của một vị hoàng đế triều Nguyễn. Nhưng trường Bắc ở ở Hanoi có công vào việc tìm kiếm này, nên nhà vua đã cho gọi quan Toán-quyển, cho viết ra một bản cho trường Bắc để số phi tảo và việc mở vàng và được giữ nhiều vật có tính cách mỹ thuật, như khăn cùng vàng, gương vàng, tiền đồng, v.v. v.v.

Còn số tiền vàng bạc thì về kho bạc Nam triều.

Nam triều sẽ theo giá vàng bạc mà được, thường dân vùng Hải-phong, những ai đã tìm thấy vàng kia, một số tiền 10%.

Học, tướng trong đời việc gì cũng vậy: cái luật đảo ngược không phải khi nào cũng đúng với sự thật đâu.

Tôi là kẻ phôi anh, đã chắc chỉ anh từ từ với tôi. Chẳng minh từ từ với các quan đại biểu, cử họ ra làm phần bình vạ cho mình, họ được cử rồi, chẳng minh nhỏ đến họ (lớn); nhưng họ, họ quên chúng mình mất!

Ở đời số ai có xấp xỉ làm chuyện đó là, cũng chỉ vì cái luật đảo ngược không phải khi nào cũng đúng.

Lam-lâm

Lại hoàn lại cái đặc sắc của tòa Nội-các nước Nam ta

Chính trong tờ dự cái cách ngày 2-5-33, tháng bốn các cụ Thượng các bộ, có nói rõ nhiệm kỳ là 3 năm... Theo đúng như lời dự ấy thì ngày 2-5-36 tới đây, có mấy cụ đã mãn nhiệm kỳ (biện có mấy cụ tháng bốn sau ngày 2-5-33 chưa mãn).

Mới ngày 11-4-36 vừa rồi, lại có tờ minh dụ Các cụ Thượng tháng bốn ngày 2-5-33 và tháng bốn sau đó, đều được lưu dụng lại không có kỳ hạn nữa.

Thế là tòa Nội các-Nam triều ta hoàn lại cái chế độ đặc sắc «bất dịch» như thời đại trước, không giống tòa nội các nước nào cả.

Ở xứ ta, phẩm trường hiệp gì mà nghe tiếng «vô kỳ hạn» thì phần đông cho là không tốt. Đến cái ghế ngồi sang trọng cao quí như ghế đầu các bộ mà được tiếng «vô kỳ hạn» thì người được ngồi mãi ở đó rất thỏa lòng, mà những người có tư cách sẽ được bước lên cái ghế ấy cũng rất nóng lòng ngóng đợi!

Tục ngữ Tây có câu: «Hòn đá lăn không khi nào rớt bầm» ; trái lại, đối với các cụ «cửu nhiệm bất dịch» chúng ta lại trông các cụ làm thế nào cho kinh đô Huế và cả xứ Trung-kỳ sạch rầu.

V. V.

Bài văn-tế vị hôn phu: ông che-train

Trần-thanh-Nghị

(Chức vị xe cán)

Thưa ôi! Ôi ôi! Gương tâm sự vẫn còn đau đáu, nỗi bất bình khôn xóa bỏ ba sinh: Cảnh thiên-hoa đương hôn bở xuân xanh, hăm vờ đạo nỏ chôn thân thương ngọc.

Trở lại sao, nên hợp mà tan? Đau đớn quá, chưa cười đã khóc!

Nhớ trước đôi ta: Sinh chung một lúc.

Giáo đạo giả lý, từ thuở còn thơ; Cặp sách lên trường, đồng thì tấn học.

Sóng triều mới chung thuyền chung bến, ngộ hiện tại tàn thời nhân vật, nên lìa nên đối; Văn minh non vửa mêm vửa chời, chắc tương lai oai đảng gia đình, có phần có phải?

Việc như ý, mười đã tám chín, nguyên thất gia cha mẹ cũng chín lòng; Giờ thành công gần hoặc rày mai, tiếng chim cất trong ngoài chen lẫn khúc.

Ái ngữ: Máy tạo eo eo; Đường đời ai độc.

Cầu bất nhân trước mặt đá ngăn cản; Xe chuyển chỗ sau lưng cội chết giục.

Trái tang hồng đương mở mặt, hồng đào, chẳng tới đầu, vang tới óc, ngựa mây xanh oan uổng chỉ bình sinh! Người khua các thớt ngựa tin, ngàn thay, lấp cả phận, vài cá duyên, ga đã bạc sớm giờ hàng dạ ngọc!

Ôi thời! Gương cũ gợn trong; Lời xưa hôm độc.

Lòng son đánh vì, hạn ở ở; Vàng máu vỡ riêng người trần trọc.

Hồn chín suối sắc không không sắc, thần minh lại chờ đợi lên đầu; Nguyễn trãi non sau trước trước sau, tên họ nghìn thu in thảo ốc.

Chân ý bất lý, gì phôi tở, năm canh giọt vẫn giọt giọt; Thăm tình xin về đôi-triều miền, một bức nét ngang nỗi giục.

Vì hồn thế nư ai m... khốc

(1) Sinh chung một lúc: hai người đứng một tuổi!

Trường học làm đầu

Trường học sư phạm, trường học công-nghệ, trường học thiên-văn, hay ai-hoạn gì gì, đã thường nghe quen tai; đến trường học «làm đầu» thì mới thật, mà cái gì mới thường thường xuất hiện ở nước Mỹ trước nhất.

Gần đây ở New-york mới lập một trường học làm đầu (New York City). Trường mới này rất được nhân sĩ chú ý, học trò vào học đông, mà số sinh nhất là các cô làm nghề «giáp» (cá) các cô đầu bếp, mỗi ngày vào học như trẻ con vào nhà trường.

Người đứng sáng lập ra nhà trường này là một bà có tiếng trong xã-hội nữ giới New-york. Trường học này hoàn toàn là tánh chất dinh dưỡng, vào học có nạp tiền phí; nhà học có 5 tầng lầu, mỗi gian phòng dạy học đều có đặt đủ các đồ như một cái gia đình riêng. Các cô vào học đây cũng như ở nhà, hơn một đầu, là ở phòng học ấy được thiết sự tự tay học tập các đồ tri thức và sự cần mà một người dân mới về làm nhà phải biết, hiểu biết sau này làm một bà chủ nhà thì nên thế nào. Mục đích là dạy cho học trò nữ lưu ý, không chỉ tập rèn tư cách một bà chủ nhà thông thạo việc trong nhà, mà lại hiểu cả phương pháp kinh-tế để có thể tự lập gia đình một cách độc lập.

Những môn học cần-thiết như là sai bảo bồi bếp, đi chợ mua đồ ăn, nấu ăn thế nào là nhấm nháp, khi dọn cơm ra bàn ăn, thế nào là hợp phép lịch sự. Khi có khách phải sắp đặt thế nào theo vẻ tự nhiên, đứng ló thẩn sắc hậu rơm...

Trong phòng học ấy, những đồ dùng đồ ăn toàn bằng bạc, cái trần thiết đẹp, có ngăn nắp và có vẻ sang trọng. Từ như thế mới là toàn đáng thờ nhưng chiến xuất phẩm ở Ba-tư thì đủ biết cách sang là thế nào.

Trong giáo viên có một viên người Pháp tên là Alexia Lichia. Nhà giáo viên này có cái tài năng đặc biệt, ít dùng thứ «tửu tinh» (alcohol ethylique); vì trường học ấy cho trẻ rượu ấy là không tốt mà có hại.

Người phụ nữ vào xã hội, trước hết là gánh phần trách nhiệm tuyên truyền gia chánh. Trước kia về khoa học này chú trọng về mặt huấn luyện hạng boy bếp. Boy bếp nhờ khoa học ấy mà trình độ có khả, song một bà chủ nhà đối với gia chánh mà là mớ, không biết xử lý cho rành, thì gia đình ấy bị thiệt hại nhiều.

Vì thế nên họ lập ra trường mới này rất được công chúng hoan nghênh.

Đấy, ở xứ văn minh, đầu phương nữ lưu dân bắt mà cũng chăm việc gia chánh và kinh tế tự lập, cốt lập luyện cho thành «nàng dân trí», «bà chủ giới» có dân như thế giới xã-ta, được ông chồng có bằng thì bém vào lưng chồng, việc nhà gì gì cũng phó cho họ bếp và con sen, còn nói gì hạng này mà ca và và trợ lực vào cuộc đời, xóm bình thường!

X.

VE VIỆC BAN BẢN RỒNG KÈU

Tin rầy, đồng T. D. số 895 ra ngày 11-4-36, tôi nhớ các bạn ban bản, phổ, chế, v.v... San đó ngày 10-4-36, ông Lê-thanh-Cảnh có gửi đơn tôi bày nói thiệt hại kinh quan Đức lý thành phố Huế.

Chưa biết quan trên có nghĩ tới hàng chuyện này hay không.

VIỆC THẺ GIỚI

CHUNG QUÂN VỤ HỮU BÒ HIỆP ƯỚC LOCARNO

Hội nghị các nước ký hiệp ước Locarno

Genève, 10-4 - Hôm nay lúc 15 giờ 30, bốn nước ký hiệp ước Locarno hội nghị tại phòng gậy ông Avenol (Bí thư Q. L.) ở hội xã mới Quốc liên.

Đại biểu Ý ông Aloisi đã dự, thấy chung không nói một tiếng. Sau khi hội nghị giải tán, ông liền về Rome để trình lại với Thủ tướng Mussolini công việc của hội nghị bản định.

Lord Bal fox cũng có đến dự

Sau khi Đức tấn quân vào Rhenanie, Quân Pháp kéo ra biên-giới để phòng bị

Ngoại trưởng Pháp Flandrin, đến cho hội nghị nghe báo cáo về việc ông trao cho Ngoại trưởng Anh Eden, báo cáo nói về việc thi hành hiệp ước ngày 19 Mars.

Khi hội nghị vừa khai mạc, ông Aloisi đứng dậy thay mặt chính phủ Ý, bày hội nghị có muốn có một đại biểu Ý tại đây không, mà trong toàn hội nghị của ông Eden không thấy nói gì đến nước của ông. Ông Flandrin trả lời rằng ông rất sẵn

lập để xem việc thi hành các khoản ấy, Đức, Pháp, Bỉ được chỉ vạch với hội đồng ý những sự bất ước và cho phép hội đồng ý được can thiệp sát.

Các đại biểu Ý lại nhận: «Chính phủ Đức chưa làm được điều gì để họ lại đến tin để thảo hiệp với mình.

Các nước ký hiệp ước Locarno muốn tìm hết cách giải hòa nên lại phải ông (Xem qua Trung 3, số 1)

<https://doi.org/10.1016/j.jmb.2019.05.005>